

УДК 316.4+1(477)

DOI <https://doi.org/10.30970/PHS.2020.25-26.2>

КОНФЛІКТ ЦІННОСТЕЙ В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКИХ ЕЛІТ (ФІЛОСОФСЬКО-СВІТОГЛЯДНИЙ ЗРІЗ ПРОБЛЕМИ)

Тетяна Власова

*Дніпровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка Всеволода Лазаряна
вул. Ак. Лазаряна, 2, м. Дніпро, 49010, Україна
e-mail: vasovat2@gmail.com*

Ірина Грабовська

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
e-mail: grabovskai@ukr.net*

Олександр Пшінько

*Дніпровський національний університет залізничного транспорту
імені академіка Всеволода Лазаряна
вул. Ак. Лазаряна, 2, м. Дніпро, 49010, Україна
e-mail: anpshinko@gmail.com*

У статті проведено аналіз неефективності українських еліт, їхньої нездатності адекватно відповісти на виклики часу, що стає особливо небезпечним для самозбереження української держави і нації в добу стрімких змін та особливо в ситуації збройного конфлікту Росії проти України.

Концентрується увага на значенні «вищих» ціннісних настанов елітних шарів суспільства для конструктивної взаємодії і позитивного функціонування всього соціуму. Пропонована розвідка базується на плюралістичній моделі еліт, розробленій рядом вчених, зокрема Р. Ароном. У роботі наголошується, що в українському науковому середовищі ще й сьогодні ведуться дискусії щодо визначення критеріїв віднесення певних груп чи осіб до української еліти. Проведено порівняльний аналіз щодо уявлень про еліти з погляду так званих «пересічних» українців і «класичного» розуміння «кращих» у відомих і актуальних для нас працях Х. Ортеги-і Гассета.

До аналізу поставленої проблеми залучаються тексти, що стосуються ціннісних характеристик українських еліт в історичній ретроспективі та філософсько-світоглядному вимірі проблеми, а також авторські розвідки. Розглядається співвіднесеність понять «зверхники» і «достойники», які є історично виробленими характеристиками для представників еліти саме в Україні. Проаналізовано чинники існування внутрішнього ціннісного конфлікту в середовищі українських еліт.

Метою статті є спроба виявити джерела внутрішнього ціннісного конфлікту, який заважає українським елітам, а разом із ними і всьому суспільству, перетворитись на сучасну ефективну спільноту, наближену за показниками економічного, політичного, правового, зрештою, культурного рівня життя до розвинених країн Заходу.

У висновках стверджується, що постколоніальним елітам, не орієнтованим на національну державу як найоптимальніший спосіб колективної ідентичності, а разом із тим і індивідуального виживання у сучасному складному мінливому світі, не впоратись із викликами доби. Отже, повинна докорінно змінитися аксіологічна якість українських еліт, щоб вони змогли перебувати на рівні завдань теперішнього складного і швидко змінюваного світу.

Ключові слова: українські еліти, цінності, «зверхники», «достойники», ціннісний конфлікт, постколоніальний період, російська агресія.

Постановка проблеми. Загальником сучасної української наукової аналітики стало твердження, що, не дивлячись на роль мас в історії, особливо в добу «повстання мас» (Х. Ортега-і-Гассет), все ж доля нації і країни в основному залежить від позиції та якісної діяльності еліт країни. Саме еліти визначають, формують і реалізують політику держави, керуючись власними інтересами, політичними та економічними реаліями та суспільними цінностями. І коли власні інтереси найбільше збігаються з суспільними цінностями, або власні настанови пов'язуються з суспільними інтересами за максимальною шкалою збігів, країна активно рухається шляхом розвитку. Здавалось би, все вкладається в марксистську схему: «потреби-інтереси-цінності». Проте серія «революцій гідності», яка прокотилась постсовєтським простором (сьогодні чимало аналітиків і українських, і західних, і білоруських, проводять прямі паралелі між українськими Майданами та білоруськими протестами), довела, що наш час вніс суттєві корективи у класичну схему розгортання історичних суперечностей, поклавши в основу соціального конфлікту між викликами та відповідями саме цінності.

Зрештою, відомий і прямо протилежний марксистсько-матеріалістичному редукціонізму підхід до розуміння вирішальних чинників історичного розвитку, початок якому в науковому дискурсі визнають за М. Вебером. Його роботи показали, що саме цінності, адаптовані спільнотою і засвоєні індивідом як власні, відіграють рушійну роль у реформаційних процесах соціуму. «Для регуляції соціального життя, суспільних відносин суспільство не може обійтися без звернення до тих чи інших абсолютних утворень. Це ідеали, цінності, норми. Вони виконують функції еталонів поведінки і діяльності, а найголовніше – служать основою і обґрунтуванням рішень, оцінок, дій. Причому остаточним, або навіть вирішальним обґрунтуванням», – стверджує дослідник П.Я. Макутон [11].

Ще знаменитий український історик советської доби М. Брайчевський зауважував: «Звичайно, боротьба народних мас була найважливішим фактором історичного розвитку у найбільш відповідальні, критичні хвилини. Але ж історія складається не тільки з таких критичних моментів. Нормальний, поточний хід розвитку великою мірою залежав від активності тих, хто зосереджував у своїх руках державну владу, – від їхніх інтересів, прагнень, від їхнього розуміння реальної обстановки, від їхніх здібностей і вміння ставити та розв'язувати актуальні практичні завдання» [3, с. 1].

Осмыслиючи «провали» постмайданних реформ в Україні, чимало аналітиків приходять до висновку щодо невідповідності українських еліт, які керують країною, рівню завдань, що перед ними ставлять народні революції і сучасні виклики.

Чому ж так відбувається з українськими елітами, які не встигають, не хочуть, або не можуть адекватно відповідати на виклики часу? Адже еліти за визначенням – це «найкращі», отже, саме вони повинні визначати шляхи і засоби, здатні змінювати життя соціуму на краще за усіма мірками: економічними, політичними, культурними, екологічними, духовними, етичними тощо. Можливо, саме специфіка аксіологічних характеристик українських еліт і не дозволяє адекватно реагувати «кращим» на виклики доби, тягнучи за собою всю країну назад або примушуючи її топтатись на місці?

Метою статті є спроба виявити внутрішній ціннісний конфлікт, притаманний для українських еліт, що не дозволяє українському соціуму перетворитись на сучасну ефективну спільність, наближену за показниками економічного, політичного, правового, зрештою, культурного рівня життя до розвинених країн Заходу.

Аналіз останніх публікацій. Дослідженню аксіологічних аспектів проблем, пов'язаних із життєдіяльністю еліт та їхньою роллю в історії певних соціумів,

присвячена величезна кількість робіт і зарубіжних, і вітчизняних науковців та філософів минулого й сьогодення. Зупинимося на короткій характеристиці тих досліджень, які є вагомими для пропонованої розвідки. Пояснюючи специфіку розвитку України постсоветського періоду з точки зору функціонування саме українських еліт, дослідник М. Розумний у монографії «Виклики національного самовизначення» наводить власну типологізацію еліт країни. Він виділяє три основних типи еліт, діючих протягом доби новітньої незалежності на теренах України. Ці типи, як зазначає автор дослідження, формуються за типами реакцій на наявні виклики та реалії сучасності. М. Розумний виділяє чітко означені на сьогодні, за авторським переконанням, «категорії цих суб'єктів – *ретрогради*, *емігранти* та *імітатори*» [13, с. 63]. Усі означені суб'єкти змін в теперішній Україні хибують на серйозні недоліки, як неважко помітити навіть за авторськими назвами аналізованих типів еліт. Щоправда, М. Розумний зазначає, що поряд із цими чітко визначеними категоріями формується і нова, ще мало проявлена категорія справжньої національної еліти, здатної сформувати на наших пострадянських теренах повноцінну модерну політичну націю, адекватну новітнім вимогам епохи, найдошкульнішою серед яких є корупція.

Про специфіку утворення корупційних схем в українському істеблішменті як способу найефективнішого присвоєння матеріального ресурсу країни та розходження приватних інтересів правлячої верхівки і широких верств українського громадянства йдеться в розвідці Я.С. Телешуна «Корупція і великий бізнес: реалії України» [14].

Про політичні еліти та їхнє розуміння реальності автор названої статті цілком справедливо пише: «В Україні... сформувалося специфічне розуміння «політики» як інструмента розробки, прийняття і реалізації рішень певними групами інтересів в інтересах цих самих груп. Перефразовуючи відоме визначення «політики» Д. Істона, політика в Україні – це владний розподіл цінностей певними групами у власних інтересах» [14, с. 56]. На жаль, принципи існування у світі, характерні для постколоніальної «компрдорської буржуазії» (Ф. Фанон), із притаманними саме їй корупційними схемами, проникли в усі типи еліт України, не оминувши і наукові прошарки [15].

До аналізу поставленої авторами даної статті проблематики залучались також праці, що стосуються ціннісних характеристик українських еліт в історичній ретроспективі [3; 7; 10] та у філософсько-світоглядному вимірі проблеми [2; 11], зокрема, й авторські тексти [4; 7; 8].

Виклад основного матеріалу. Під національною елітою, згідно із сучасною енциклопедичною довідковою літературою, розуміється «частина *нації*, яка бере на себе роль її лідера і керівника у політичній, культурній, економічній та інших сферах» [9]. Як зазначається далі у статті: «Перші сучасні теорії еліт з'явилися на початку 20 ст. (серед творців – В. Парето, Г. Моска), у подальшому виникли різні варіанти цих теорій і самого змісту поняття. Представники одного із дослідницьких напрямів обстоюють ідею існування у суспільстві не однієї, а багатьох еліт. Цей підхід відображений у працях Р. Арона, Д. Перрі, Д. Рісмана, Д. Трумена та ін. Наявність «нешлісної» еліти та її соціальна мобільність створюють численні центри влади, що уможливило взаємоконтроль владних структур (від апарату президента до ЗМІ). Конкурентна природа політичних та інших суспільних сфер дозволяє гальмувати зростання тенденцій до монополізму, приймати раціональні суспільні рішення, а відкритість соціальної системи, у свою чергу, сприяє персональній свободі громадян» [9].

Переконливу і конструктивну плюралістичну модель еліт запропонував Р. Арон. Згідно з його поглядами, у будь-якому модерному суспільстві існують кілька типів

еліт: еліта політична (лідери партій, уряду, політичних сил), військова еліта, адміністративна еліта, духовна еліта (формує світоглядні позиції людей – митці, письменники, вчені, священники, партійні ідеологи). Всі вони в комплексі становлять те, що має загальну назву «еліта нації». Плюралістична модель еліт змальовує, чим мусить бути на своїх верхніх щаблях сучасне суспільство в його соціальній поліфонії, динаміці, різнобарв'ї громадських інтересів тощо [9].

Науковці України ще і сьогодні ведуть дебати, кого ж власне варто вважати елітою в нашій країні. Проте в масовій свідомості сучасних українців утвердився певний стереотип представників вітчизняної еліти, вироблений не в останню чергу приватизованими олігархатом ЗМІ, рекламою та прикладами із життя «успішних і багатих». До української еліти скоріше всього так званий «пересічний українець» віднесе олігарха, бізнесмена середньої та вищої «руки», політика, чиновника, інтелігенцію у найширшому розумінні цього поняття, яке в сучасній Україні й само проходить активну трансформацію в поняття «інтелектуальної еліти». Характеристика еліти Х. Ортего-і-Гассетом, вочевидь, значно точніше відповідає сутності цього феномена. У праці «Повстання мас» він пише: «Зазвичай, говорячи про *обрану меншість*, перекичують сенс цього виразу, удавано забуваючи, що обрані – не ті, хто гордовито ставить себе вище, але ті, хто вимагає від себе більше, навіть якщо вимога до себе є непосильною. І, звичайно, радикальніше за все ділити людство на два класи: на тих, хто вимагає від себе багато чого, і сам на себе звалює тяготи і зобов'язання, і на тих, хто не вимагає нічого і для кого жити – це плисти за течією, залишаючись таким, яким він є, і не силкуючись перерости себе» [12].

Варто зауважити, що в українській історії склався специфічний поділ і характеристика представників еліт, в основі якого лежить не професійний чи фінансовий критерій, а етичний. І це надзвичайно цікавий феномен! Отже, принаймні від часів козаччини ми знаходимо поділ «кращих» на «зверхників» і «достойників». В основі цього поділу, як справедливо зазначала А.К. Бичко, лежить питання «конфлікту між побутово-приспосовницькими життєвими позиціями та світоглядно-визначальними» [2, с. 44], конфлікт, який в культурі українців набуває майже Біблійного звучання. Але в той час, коли Ісус прямо засуджує Марту за вибір утилітарних цінностей, для українського соціуму загалом та еліт, що особливо важливо, цей вибір перетворюється на «вічний». Здається, правий Т. Аласанія, коли пише: «Психологи давно вже списали з рахунків прагнення до величного, як основний мотиваційний фактор. На перше місце вони поставили владу і гроші» [1, с. 151]. Здавалося б, це найточніше визначення цінностей постколоніальних еліт, принаймні для олігархату і політичного істеблішменту, що притаманні не лише Грузії, про яку веде мову автор у книзі «На роздоріжжі», але й для всього постсоветського простору. Проте, аналізуючи перебіг подій постколоніальної доби в колишніх республіках ССРСР, Т. Аласанія приходить до висновку, що в основі власного прагнення представника певної еліти лежить бажання персональної «величі», в докладанні зусилля «виділитися з натовпу». І коли це прагнення і діяння суб'єкта збігається з розумінням загальнонародного блага і створенням чогось вагомого для суспільства, виникає феномен видатної, «великої» особистості і формується загальнонаціональне почуття патріотизму [1, с. 152–154]. В українському варіанті таку людину сприймаються як «достойника».

Поділ на «зверхників» і «достойників» із часом висунув досить чіткі критерії для віднесення відомих особистостей української соціально-політичної традиції до однієї із цих категорій. «Зверхниками» називали тих, хто волею долі, власних зусиль

чи випадку опинявся на вершині владної піраміди і «управляв народом і землями». «Достойниками» ж називали тих, хто присвятив своє життя чи навіть віддав його за волю і долю українського народу та землі. «Достойниками» козацьких часів визнавались ті, які по честі і совісті служили своїй *Patria Kozacogum* [7].

Вказаний поділ досі не втратив актуальності, попри радикальні зміни, які пережило українство за віки після козаччини. Нині до «зверхників» відносимо, зокрема таких українських президентів, як Л.Д. Кучма і В. Янукович. А до «достойників» – В. Чорновола, І. Дзюбу, Л. Костенко, Є. Сверстюка, М. Руденка, В. Стуса і багатьох інших, кого визнаємо моральними авторитетами. Відомо, що їхній життєвий і політичний вибір зумовлювався цінностями демократії, прав і свобод людини, правди, справедливості, а також прагненням до української політичної незалежності від імперського центру з його колоніальними патерналістсько-клієнтальними «анти-цінностями». Саме «достойники» завдяки своїм ціннісним орієнтирам не дали українцям як народові розчинитись у «чужинецькому бутті» (А. К. Бичко). Адже, «як відомо, зовнішнє поневолення можливе лише тоді, коли саме у масовій свідомості відбувається зміна – вона, ця свідомість, переорієнтовується з «героїчної», як це було з українцями доби козацьких воєн, на «меншовартісну, пристосуванську», що характеризувало свідомість народу після тієї доби. ...І...шлях до свободи починається з внутрішнього вибору, нерідко, всупереч пристосовництву своєї власної позиції. ...саме у виборі реалізується перший крок до свободи» [2, с. 106].

Довготривала ціннісно-світоглядна невизначеність українських постколоніальних еліт, які на початках новітньої української незалежності були нічим іншим, як все тією ж пізньосовєтською номенклатурою у домінуючій своїй частині, призвела до радикального суспільно-значимого обмеження їхньої діяльності та політичних потуг на користь власного збагачення. Очевидно, що критичною передумовою для вивищення індивідуальних інтересів над суспільними були тотально зруйновані комуністичним режимом приватна і громадська форми власності разом із повним зачищенням цінностей громадянського суспільства. На спустошеному полі приватної власності і громадського самоврядування та за відсутності активів соціального капіталу почалося активне спорадичне й організоване розграбування наявних багатств країни і формування прихованого по офшорах і закордонних банках первісного капіталу. Звичайно, серед будівничих української держави періоду нагромадження первісного капіталу були і справжні достойники. Проте вони, на відміну від трансформованої в олігархат номенклатури, не мали ані належних адміністративних і фінансових ресурсів, ані рішучої підтримки широких мас українського населення, яке ментально продовжувало жити колоніальними клієнтально-патерналістськими ціннісними орієнтирами. Населення не могло отямитись від втрати «великої країни». Тоді почав оприявнюватись і поглиблюватись той ціннісний розкол, який у подальшій історії української новітньої незалежності можна чітко означити як ціннісно-сміслову різновекторність у середині самих елітних груп.

Результатом вказаного процесу є той незбагнений на здоровий глузд феномен, що й сьогодні, «дивуючи цілий світ, ті, хто найбільше отримують від України благ, ставши її представницькою елітою, а дехто з них навіть вступив в активну боротьбу за посаду керівника цієї держави – президентство, переступають всі межі елементарної людської порядності, коли демонструють презирство і зневагу до мови, культури, цінностей народу, державності, яку вони так безсовісно намагаються використати в своїх особистих інтересах» [2, с. 109].

Нездатність сформувати і запропонувати суспільству ефективний спільний проєкт загальнонаціонального майбутнього, привабливого і надихаючого для дієвої позитивно налаштованої більшості громадянства, небажання генерувати публічні умови для відкритого конструктивного діалогу всередині українських еліт змушує цілу країну тривалий час рухатись у невизначеному напрямку, блукаючи манівцями. Цей стан не можна пояснити тільки складнощами перехідного постколоніального періоду, який в Україні все ще не вичерпався (показником цього є хоча б існування такого популярного на Півдні та Сході країни політичного проєкту, орієнтованого на Росію, як ОПЗЖ).

Ситуацію «розгубленості» еліт досить влучно описав ще Х. Ортега-і-Гассет. За відсутності усвідомлюваного проєкту спільного майбутнього «держава, уряд живуть нинішнім днем. Вони не відкриті майбутньому, не уявляють його чітко й виважено, не кладуть початок чомусь новому, що можна було б розгледіти в перспективі. Словом, вони живуть без життєвої програми. Не знають, куди йдуть, тому що не йдуть нікуди, не обираючи й не прокладаючи доріг. Коли такий уряд шукає самовиправдань, то, не розуміючи день завтрашній, він опирається на день теперішній і говорить із гідною заздрості прямою: «Ми – надзвичайна влада, народжена надзвичайними обставинами». Тобто злобою дня, а не далекою перспективою. Недаремно таке правління зводиться до того, щоб постійно виплутуватися, не вирішуючи проблем, а усіма способами ухиляючись від них, тим самим ризикуючи зробити їх нерозв'язними» [12]. Чим не характеристика теперішнього стану владної верхівки України?

Унаслідок специфіки постколоніальних трансформацій, що відбувалися з українським соціумом, утворилася клієнтська держава, у якій політика і корупція міцно злютовані. Політика стала однією з найприбутковіших сфер і способом швидкого особистого збагачення [14, с. 58]. За такого розкладу місця для вищих цінностей серед політичних еліт, вочевидь, залишається мало, та все ж воно є. Як зазначає В. Горбулін в останній книзі «Як перемогти Росію у війні майбутнього» [5], сьогодні на наших очах принципово змінюється якість світу: «Майбутнє десятиліття стане для України найнебезпечнішим і найнепередбачуванішим в новітній історії держави» [6]. Отже, повинна докорінно змінитися аксіологічна якість українських еліт, щоб вони змогли бути на рівні завдань складного і швидко змінюваного світу. В основі цих змін має лежати ціннісна переорієнтація представників соціально-політичних та медійних еліт України в сенсі стійких настанов на правову і демократичну державу та формування сталого громадянського соціального капіталу, інакше ефективний проєкт формування модерної нації зазнаватиме невдач. «Для України, яка зіштовхнулася з непримирним ворогом української нації, до того ж сильним і злісно безпринципним, вихід є один-єдиний – відважно взяти на себе функцію архітектора свого часу і прикласти для реалізації такого кроку всі можливі зусилля. ...Найперша задача інтелектуальної еліти країни – не тільки сформувати чіткий образ майбутнього, але й добросовісно підготувати інструментарій для його зустрічі» [6, с. 10].

Висновки. Постколоніальним елітам, не орієнтованим на аксіологічне здійснення національної ідентичності і демократичної держави як найоптимальнішого способу колективного буття і водночас вільного індивідуального самовираження в сучасному складному і мінливому світі, не впоратись із глобальними і локальними викликами, що стоять перед українським суверенітетом. Задавнений і не подоланий українським суспільством аксіологічний мотиваційний стан постколоніального перехідного періоду з його специфічною ознакою – існуванням «компрадорської олігархії» – не дозволяє партійним та управлінським елітам вийти на шлях громадянської солідарності

та ефективного державного менеджменту. Це, у свою чергу, заважає всім прошаркам суспільних еліт виробити (не кажучи вже про «здійснення») консолідований національний проєкт ефективної країни, орієнтованої на достойне життя всіх її громадян.

Одним із негативних чинників є різновекторна спрямованість ціннісних пріоритетів як представників різних елітних груп України, так і індивідуальних аксіологічних настанов окремих осіб, здатних активно впливати на реалії політичного, економічного, культурного і медійного життя у країні та на суспільну свідомість загалом. Позитивним моментом сучасного етапу розвитку України є наявність цінностей, притаманних для достатньо розвиненого громадянського суспільства з його численними добровільними організаціями і здатністю до національної солідарності перед лицем екзистенційних, зокрема воєнних, загроз, які виникають перед існуванням української політичної нації. Яскравим прикладом громадянської солідарності і свідченням готовності суспільства протистояти корупції та сповзання до авторитарно-патерналістських політичних конструкцій стала Революція Гідності, ідейно й політично орієнтована на цінності Європейського Союзу.

Список використаної літератури

1. Аласанія Т. На роздоріжжі. Київ : Видавнича група КМ-БУКС, 2016. 264 с.
2. Бичко А. Леся Українка: Світоглядно-філософський погляд. Київ : Український Центр духовної культури, 2000. 186 с.
3. Брайчевський М. Твори. Т. 1: Суспільно-політичні рухи в Київській Русі. Історична думка в Київській Русі. Київ : Вид-во імені О. Теліги, 2004. 720 с.
4. Власова Т.І., Кривчик Г.Г. Рецепція біографічного методу в історико-антропологічних студіях. *Антропологічні виміри філософських досліджень*. Вип. 13. 2018. С. 156–165.
5. Горбулін В. Как победит Россию в войне будущего. К. Брайт Букс, 2020. 256 с.
6. Горбулін: Як перемогти Росію у війні майбутнього. Сім кроків. URL: <https://gordonua.com/ukr/publications/gorbulin-jak-peremogti-rosiju-u-vijni-majbutnogo-sim-krokiv-1528798.html>.
7. Грабовська І. Українські еліти: конфлікт між «кочубеїзмом» і «мазепинством» (спроба філософсько-світоглядного аналізу). *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. № 29(1), 2020. С. 37–43.
8. Грабовська І.М. Проблема національної самозради в українських реаліях сьогодення. *Zbiór artykułów naukowych. «Aktualne naukowe problemy: rozpatrzenie, decyzja, praktyka»*. Gdańsk. 2016. № 6. С. 93–97.
9. Грабовський С.І. Еліта національна. ЕСУ. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=17797.
10. Капелюшний В.П., Коваль О.Ф. Незламна і нескорена: національна еліта в Українській революції 1917–1921 років. Історіографічний нарис. Монографія. Київ : «Інтерсервіс», 2018. 480 с.
11. Макутон П.Я. Світоглядні ідеали і цінності, їх місце і роль в культурі. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268530504.pdf>.
12. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс. URL: http://lib.ru/FILOSOF/ORTEGA/ortega15.txt_with-big-pictures.html.
13. Розумний М. Виклики національного самовизначення : монографія. Київ : НІСД, 2016. 196 с.
14. Телешун Я. Корупція і великий бізнес: реалії України. *Українознавчий альманах*. Випуск 22. 2017. С. 53–58.
15. Хома О. Ефективний опір науковця за умов морального розпаду наукових спільнот. *Філософська думка*, 2018. № 1. С. 47–51.

CONFLICT OF VALUES OF THE UKRAINIAN ELITES (PHILOSOPHICAL WORLD OUTLOOK ON THE PROBLEM)

Tatiana Vlasova

*Dnipro National University of Railway Transport named
after Academician V. Lazaryan
V. Lazariana str., 2, Dnipro, 49010, Ukraine
e-mail: vasovat2@gmail.com*

Iryna Grabovska

*Taras Shevchenko National University of Kyiv
Volodymyrska str., 60, Kyiv, 01033, Ukraine
e-mail: grabovskai@ukr.net*

Oleksandr Pshinko

*Dnipro National University of Railway Transport named
after Academician V. Lazaryan
V. Lazariana str., 2, Dnipro, 49010, Ukraine
e-mail: anpshinko@gmail.com*

The article provides an analysis of the inefficiency of Ukrainian elites, their inability to adequately respond to the contemporary challenges, which have become recently especially dangerous for the self-preservation of the Ukrainian state and national status in the processes of rapid changes aggravated by Putin's aggression against Ukraine.

The authors focus on the importance of "higher" values of the elite strata of the society for the constructive interaction and positive functioning of the society as the whole. This conception is based on the pluralistic model of the elites, developed by a number of scientists, including R. Aron. The paper emphasizes that in the contemporary Ukrainian scientific community there are discussions on determining the criteria for assigning certain groups or individuals to the elite status. The comparative analysis is carried out with the concepts of elites as for the so-called "ordinary" Ukrainians and the "classical" understanding of the "best" in the work of the world-famous philosopher J. Ortega y Gasset.

The analysis is focused on the issue of the value characteristics of the Ukrainian elites in the historical retrospective and philosophical look, in general, and worldview dimensions of the problem, in particular. The article accentuates the correlation between the concepts of "superiors" and "dignitaries", which are historically developed characteristics for the elite. In this context the existence of the internal value conflict among Ukrainian elites is pointed out.

The purpose of this study is an attempt to identify the internal value conflict that hinders the Ukrainian elites, and with them, the whole community to become a modern effective community in terms of economic, political, legal, and ultimately cultural standard of living of the developed Western countries.

The conclusions state that postcolonial elites, not focused on the nation-state as the best way of both the collective and individual survival in the contemporary complexity of the changing world, cannot cope with the challenges of the day. Thus, the quality of the Ukrainian elites must change radically so that they can stand at the level of the tasks of the current complicated and rapidly changing 'world picture'.

A positive aspect of the current stage of Ukraine's development is the presence of values inherent in a developed civil society with its many voluntary organizations and the ability to national solidarity in the face of existential, including military, threats to the existence of the Ukrainian political nation. The authors believe that the Revolution of Dignity, ideologically and politically oriented towards the values of the European Union, has become an example of civic solidarity and evidence of society's readiness to resist corruption and slide into authoritarian-paternalistic political constructions.

Key words: Ukrainian elites, values, "rulers", "deservers", value conflict, postcolonial period, Russian aggression.